

Tamminiemi–Katerma,
august 1966

Viskan päevikukasti tagaistmele koera kõrvale. Tõmban ukse pauguga kinni ja ronin rooli taha, kolmandal katsel läheb mootor käima. Ester jõuab uksele ilmuda, kui ma Tamminiemi* hoovist välja pööran. Rataste alt lendab pori ja Mini vasak esitiib riivab väravaposti, pagan, purskan tahtmatult naerma, automõlkimisest on saanud korduv nali.

Näen tahavaatepeeglist, kuidas Ester seisab liikumatult, rätik käes, kael liigutavalt õieli nagu harakal, siis jääb teekäänak juba selja taha ja ma sõidan edasi, keeran peegli nii, et näen omaenda nägu, põsed õhetavad elevusest, paar juuksesalku on krunnist välja libisenud, üks juukseklamber tolknep kõrva peal. Ei pea nii kõvasti gaasi tallama, nagu Lindblom sõidutundides ikka korrutas. Tasa sõuad, kaugele jõuad.

Küll ma olen seda oodanud! Juunikuust ja matustest saadik on peas tagunud üksainus mõte: mul on vaja Katermale saada. Igatsus oli kui uduloor kõige toimuva kohal, see lõikas suvest igasuguse rõõmu. Nädalate möödudes muutus

* Tamminiemi – Helsingis Meilahti linnaosas asuv endine Soome presidendi residents. Urho Kaleva Kekkonen elas Tamminiemis terve oma presidendiametiaja (1956–1981) kuni surmani 1986. aastal. Alates 1987. aastast tegutseb residentsis Urho Kekkoose muuseum. – *Siin ja edaspidi tõlkija märkused.*

see tihkemaks ja paksemaks, ja juuli lõpuks oli Kultarantas juba selline tunne, et ma ei kannata ühtegi inimest, mitte ainsatki suvist külalist, väljasõitu, graafikut, personali küsimust. Läksin sahvrisse ja hammustasin rusikat, et mitte halvasti öelda, pärast tulin näost punasena välja.

Üleeile õhtul tulime Urhoga Lindblomi küüdis Naantalist suve veetmast ja eile varahommikul sõitis Urho Ivalo põllumajandusnäitusele ja külastama lasteaeda Inaris. Kohe, kui ta oli läinud, teatasin Estrile, et lähen Katermale vihmaveerenne üle vaatama.

Seda ei ole nüüd ometi tarvis, imestas Ester. Ma palun Levol selle asja korda ajada.

Ei. Ma lähen ise.

Ester vaatas mulle otsa ja nägi, et asi on milleski muus kui vihmaveerennides.

Selge pilt. Ma panen toitu kaasa.

Kuidas minu eest küll hoolitsetakse! See on peaaegu talumatu, vahepeal ajab see vihale, vahepeal rammestab ja teeb minust tänuliku, noogutava kaltsunuku. On asju, millega ei usu end kunagi harjuvat, aga paratamatult harjud. Sellest saaks aforismi, kui ma veel vaevuksin neid kirjutama. Vananemine on kohanemine sellega, mida ei oleks endast kunagi uskunud.

Selleks ajaks kui Urho mõne tunni eest Helsingisse tagasi jõudis, olin ma asjad Minisse pakkinud ja auto garaaži ukse ette ajanud, ninaga värava poole.

Jõime koos teed, Ester pakkus õhukesi vürtskeeksi-viilusid ja maasikamoosi. Ootasin sobivat hetke, et oma

minekust teatada. Urho oli väsinud ja vaikne, nagu ta viimasel ajal reisilt tulles ikka on, keeras isegi raadio laua kõrval vaiksemaks, ei jaksanud kuulata. Varem oli ta seda energilisem, mida rohkem katsumusi ette tuli – mida tihedam graafik, seda rohkem särtsu mehes oli.

Me hakkame vanaks jääma, kuigi Urho ei taha seda tunnistada.

Ma lähen Katermale, ütlesin, kui tee oli joodud. Urho tõstis pilgu ja lükkas prillid ninal ülespoole.

Kellega?

Üksi. Käin seenel. Teen rennid puhtaks.

Urho vaatas mulle otsa, kas ta nägi mind või oli mõttes, ma ei tea. Ma olen ennegi üksi Katermal käinud, ja veel tihemini mõne sõbraga. Ka sinuga, Marjaliisa.

Urho kilistas lusikat tassis ja ütles: kas see polnud ka mitte ka augustis, kui te Marjaliisaga seal käisite? Ta paistis rahulik, aga minul valgusid silmad vett täis.

Kui elad kellegagi koos nelikümmend aastat, on suur osa mõtetest ühine vool. Ja ka sellest on Urho aru saanud, terve suve Kultarantas* on ta näinud, kuidas ma sind leinan, kuigi ma ei ole sellest midagi rääkinud. Ja siis veel see veider komme, et olen hakanud sinuga mõttes rääkima, kas selle pärast peaks muretsema? Terve suve on mul olnud tunne, et vaatad mind ja ootad vastust küsimusele, mis jäi õhku, kui sa lahkusid, Urho on seda äraolevat pilku näinud, sellised asjad tal märkamata ei jää.

* Kultaranta – Soome presidendi suveresidents Turu lähedal Naantalisis.

Tamminiemi–Katerma, august 1966

Tarvontiel väntan külgakna lahti, õhk on soe ja sasib juukseid, suured autod vuhisevad mööda.

Kohtusin sinuga viimast korda talvel, sinu juures Kulo-saaris. Olin peatus varem bussi pealt maha tulnud ja Relanderi platsile kõndides said saapad märjaks. Kohale jõudnud, sain toatuhvlid ja suure kruusitäie suhkruga teed. Tuul heitis akendele lörtsi.

Tahtsid rääkida kirjutamisest. Mina ei kavatse enam midagi kirjutada, ütlesin valju häälega. Need kritseldused, mida ma pärast „Amaliat” kokku olen traageldanud, on lapsikud katsetused. Ja sina keerasid kannapealt ümber, juuksed õõtsatasid, hingasid sisse ja tegid teist juttu. Koduteel kahetsesin oma teravust: mis kasu on sellest, et ma puistan lembeid mõtteteri tarkusest, kui olen astel püsti nagu herilane, niipea kui asi tõsiseks läheb? Tuleb veel võimalusi, lohutasin end. Ent järgmine kord seisingi juba surnuaial ja vaatasin, kuidas su kirst auku lasti.

Juulis küsis Ester mu juukseid krunni sättides äkitselt, kas ma olen viimasel ajal kirjutanud. Küsis justkui kergelt, seal Kultaranta seinapeegli ees, paar juuksenõela suunurgas. Eks ta aima, kuidas asi on. „Amalia” järel läks aastaid, ilma et

ma oleksin sõnagi paberile pannud, sellest olen talle rääkinud, aga seda muidugi mitte, et kui ma siis hakkasingi midagi visandama, häbenesin oma lauseid ja tüdinesin veel enne, kui kriipsugi paberile sain. Kirjutades on kõige tähtsam leida õige hää, ja seda ma ei leidnud, Amalia vankumatu kogu elab minus ikka veel, elus läbikukkunud Amalia, kallis, kohmakas ja karune, lähedusest ilma jäänud – aga kui ta oli vaikinud, siis uut tema asemele ei tulnud.

Vaevalt ma siin enam midagi avaldan, nähvasin Estrile.

Eks ta märka, kuidas ma endiselt sõnadega rabelen. Naantalis oli ka seda robistamist: võtsin päeviku ja kirjutasin kaks sõna, ühe lause, siis tuli katkestus – Urho kutsumatud külalised saabusid oodatust varem – aednik tahtis küsida lillepeenra rohimise kohta – majapidajanna päris, kuidas reisimoonaga jääb – lapsed tahtsid ujuma – Urho otsis oma valget särki – Urho küsis, mis kell Matti ja Maija tulevad – Urho küsis, ega Seppäst pole näha olnud – aga millal teine adjutant tuleb –

Panin vihu ära. Äkki öösel kirjutati midagi üles. Ei kirjutatud, püüdsin väsimust välja magada ja ärkasin, silmalused kottis.

Ma ei saa aru, millal ta õieti kirjutab, ütles Urho ükskord, kui tuli juttu mu tekstidest.

Olen püüdnud kirjutada salaja, kõige muu kõrvalt, justkui oleks mu avalik elu peidupaik millelegi tõelisemale.

Nüüd, kui sõnad minust eemale hoiavad, nõrgub mürki asemele. Lisan kiirust, sõidan mööda valgust Mossest ja saan enda ritta tagasi, enne kui lai veoauto minuga kokkukõneleb.

Mina olen presidendi naine, kõike minus nähakse läbi Urho, ja kas ma tema tagant üldse välja paistangi? Kui Urho kümme aastat tagasi presidendiks valiti, ei mõelnud ma, et see nii kaua kestab. Ma ei soovinud tema tagasi- valimist teiseks ametiajaks, ja nüüd on hakatud rääkima, et ta kandideerib veel kolmandakski. Kui ma kuulsin, kuidas ta sellest Ahtile rääkis, läksin toast välja, et ta mu ilmet ei näeks. Muidugi ma toetan teda, ma ju ütlesin, et harjun tasapisi kõigega, nii nagu ma harjusin ka sellega, et kodus on teenindav personal – peale oma pere need alati kohalolevad, taktitundelised vaiksed inimesed, kes kannavad hoolt paljude asjade eest, aga panevad mind unustama, mis tunne on ise endale kohvi keeta ja võid leivale määrada.

Vähemalt kirjutamine on olnud ainult minu oma, seda ei saa keegi teine minu eest teha. Aga eks ta nii on, et ka seda on vaadatud läbi mu ameti, isegi Otava kirjastuses – tea kas keegi üldse usub, et presidendi teinepool võib olla terve omaette inimene? Kriitikud on mu raamatute juures veel eriti keerulises olukorras. Kekkose proua nokitsemine, püüavad nad ridade vahel öelda. Ristpiste, niplispits – kas see Sylvi pole mitte niisugune käsitööinimene. See kerge halvustamine ähvardab reostada ka mu enda mõtted. Kui Eeva Joenpelto palus minu teksti kirjanike liidu antoloogiasse, kähvasin: vaevalt et te seda tahaksite, kui ma poleks Kekkose abikaasa! Eeva tundis piinlikkust, aga vastu ei vaielnud.

Väntan autoakna tervenisti alla ja lasen tuulel puhuda.

Ega kunagi ei või ju teada, kas kuuled. Äkki midagi siiski? Sõnu elatud elu kohta. Isegi kui jääb pooleli, nagu

sinu töö jäi. Sa tahtsid rääkida kirjutamisest, pidasid mind arvestatavaks vestluspartneriks, jah, sind huvitasid mu mõtted. Kallutasid end laua ääres ettepoole, vaatasid mind tumedate silmadega, mille pupillides nägin iseenda peegelpilti. Mul on jalg gaasipedaalil. Mul on laud Suomusjärvi suvekodu nurgas, laual kirjutusmasin. Aknast paistavad kaljunõlv ja männid, samasugune õhtupäikeses punav puu nagu see, mida ma lapsena Metsäpirtti kiriklas oma kambriaknast vaatasin.